

## FINN MOZAIK

**M**IÓTA a messze Északot bejártam, nyelvésztanár létemre földrajz- és természetrajzórák ellátásával is megbízott iskolám, s egy ilyen némi filológiai erudícióval is tartott természetrajzórámon történt a napokban a következő eset. Éppen azzal a művelettel foglalkoztam, hogy bicskámmal egy babszemet igyekeztem kettévágni s már előre örültem, milyen diadalmasan fogom felmutatni e barbár, de a tudomány haladása érdekében elkerülhetetlen növény-vivisekció végén a két sziklevel közt meglapuló csirát. A fiúk azonban legnagyobb megrökönyödésemre nem a babszemre és a leleplezett csirára figyeltek, hanem rejtelmes sutto-gás indult meg a — bicskámról.

— Nini, új bicska!

— Ez nem magyar bicska!

Az egyik nebuló annyira merészkedik, hogy ujját magasba lendítve megkérdezi:

— Ügy-e, tanár úr kérem, az finn bicska!

Igenlő feleletem a bámulat moráját váltotta ki a kis természet-tudósokból.

Az egyik komoly, töprengésre hajló fiúcska ismét valami elszánt magabizással nyújtogatja ujját a levegőbe:

— Tanár úr! Tanár úr! Én tudom, mért tetszett Finnországban járni!

— Halljuk — biztatom kíváncsian.

— Földrajzi tanulmányokat tetszett ott végezni — kiáltja a fiú diadalmasan.

— Igazad van — hagytam helyben elborult arccal és nem kevés büntudattal.

De már ott izgelődik-mozgolódik egy másik gyerek.

— Tanár úr! Tanár úr!

— Én tudom, hogy még másért is tetszett Finnországban járni!

— Beszélj — intek neki megadással.

— A rokonait tetszett meglátogatni.

— Úgy van, neked is igazad van — feleltem ellágyulva. És szerettem volna szeretettel megsimogatni mindkét gyereket. Ezt a két borzas, tudományoszomjas, felfedezésekre induló fejecskét. Mert ez a két csillogó szemű fiúcska emlékeztetett engem valamire. Arra, hogy üzenethozó vagyok. Hírt hoztam a finn rokonokról, akiknek őseivel

valamikor együtt barangoltak a mi ősapáink a Volga síkságain. Őket azóta Észak fagyos hónapja vezette a Sors, s eleven életet, virágzó kultúrát varázsoltak oda, ahol kevésbé acélos testű és acélos lelkű nép a lassú pusztulásra volna ítélve. Minket meg ideállított a Végzet Kelet és Nyugat nagy ütközőjébe az emberi gondolat és az emberi műveltség pajzsául. De a nehéz századok és a mérhetetlen földrajzi távolságok nem gátolnak abban, hogy ne gondoljunk rokonai érzéssel, testvéri szeretettel egymásra — magyarok és finnek. Ennek bizonyosága az, hogy ma a magyar hazában mindenki szeretne valamit hallani a finnekről. Úgy, mint ahogy örömezt hallgatunk meg minden jelentéktelennek látszó hírt távolba szakadt rokonainkról. S úgy, mint ahogy az én kis diákjaim hallgatnák csillogó szemmel és sóvárgó lélekkel, ha éppár apróságot elmondanék nekik finnországi élményeimből.

A HARMINCFOKOS TÉL már kiengedett, a tenger jégpáncélja a tavasz első lehelletére már felolvadt akkor, amikor Oksala magiszter, az én kedves finn barátom, akivel a helsinki egyetem szanszkrit és finnugor nyelvészeti előadásain találkoztam rendszeresen, így szólt hozzám az egyik óra végén:

— Voltál-e már saunában?

Nagy szégyenkezések közt be kellett vallanom, hogy bizony én még nem vettem magamnak a fáradságot, hogy a finn életnek ezt a híres különlegességét, a hamisítatlan finn gőzfürdőzést megízleljem.

— Akkor elmehetnénk az „Uimahalli”-ba — ajánlkozott baráti készséggel.

Most már őszintén megmondhatom, — Oksala barátomnak persze ezt nem mertem megvallani — hogy bizony én kissé féltem a saunától. Hisz annyit olvastam már róla könyvekből, de mindaz, amit olvastam, egy cseppet sem tűnt fel előttem kecsesítőnek. Olyasmikről regéltek ezek a költői mezbe burkolt leírások, hogy a saunában, illetőleg annak vetkőző és öltöző előszobájában az utolsó ruhadarabig mindent lehánynak magukról a fürdőzők, úgy kerülnek beljebb a gőzkamrába, ahol nyírfágakból készült seprőkkel verik a testüket, közben pedig kedélyesen elbeszélgetnek a világ folyásáról és hasonló érdekes dolgokról. Nemrég férfiak és nők még közösen adták át magukat a gőz és a seprűző önsanyargatás boldogító áldásainak. Történt azonban, hogy a világháború alatt tömérdek orosz katona állomásozott Finnországban s a faragatlan lelkű idegen népség nem volt képes zökkenés nélkül beleilleszkedni a sauna komoly erkölcsi világrendjébe. A finn hatóságok erre kapták magukat s a gőzfürdőző nőket egyszersmindenkorra különparancsolták a férfiaktól.

Elkövetkezett azonban a fürdő ideje és én megadással követtem finn barátomat az Uimahalli felé. A pénztárnál lefizettük fejenként a tíz márkát s a tágas előcsarnokban egy férfiszolga lesegítette rólunk a tavaszi kabátot. Majd egy kis ajtón beljebb suhantunk: egy fehér-ruhás terjedelmes asszonyság törülközőt, szappant s gumin csüngő számozott kulcsot nyomott a markunkba. Így szabaddá vált előttünk az út minden finn szív hetenként egyszer fellobogó vágyakozásának tárgya, a sauna felé.

Ment minden, mint a karikacsapás. Gondolkozásra, meghátrálásra nem jutott idő. Egy kabinba beraktuk ruháinkat, lezártuk s a kulcsot bokánkra erősítettük. Így indultunk a „Pokol“ felé. Így hívják tréfásan azt a fülkét, ahol a gőzt kapja az ember. Eleinte az alacsony lócákra telepedünk le, majd mind magasabbra hágunk, megsuhintjuk a lombos nyírfaágakat s hörgő, fuldokló légzésektől, vészjósló csattogásoktól lesz hangos a tér. Néhány percig bírjuk csak a pokoli kínokat, a szívünket a nyakunkban érezzük kalimpálni, a bőrünk sajog a fájdalomtól: most már futunk, menekülünk a „Pokol“ karmai közül. Kint találjuk magunkat a gőzfülke temperáltabb levegőjű előszobájában, a „Purgatórium“-ban. Meleg s fokozatosan hidegebb vizet eresztünk, alaposan megmosakodunk s a csap alá állunk. Az ereinkben tomboló hőség enyhül, de csak pillanatnyilag. Még mindig tűrhetetlen melegünk van. Ki a szabadba: az angyali hűvösségű „Mennysország“-ba! Belevetjük magunkat az úszómedence jéghideg vizébe s újjászületett testtel és lélekkel úszkálunk a boldogságbán.

Mondanom sem kell, hogy a finn gőzfürdő egy csapásra megnyerte tetszésemet, s ezentúl törzsvendége lettem a saunának. Egyben pedig örök csodálója ennek az egészséges finn találmánynak, amely Nurmikat, Iso-Hollókat, Salmineneket nevel a világnak s oly erkölcsi tisztaságot, mely a kétértelműségeket, a félig fedett pikantiát és a sikamlós frivolságot nem ismeri.

Ki NE TUDNÁ MANAPSÁG, hogy a finnek rokonai a magyaroknak! Azt azonban már valószínűleg kevesebben tudják, hogy a tudomány a legújabb időkig csak nyelvrokonságot emlegetett. Ez a nyelvrokonság pedig maga is meglehetősen távoli s bizony a mi édes magyar anyanyelvünkkel éppúgy nem megyünk semmire a finn rokonok közt, mintha — mondjuk — a busman négerek földjére vetett volna a sors bennünket.

S mégis van ott valami a levegőben, van valami az emberekben, ami csalódásba ejti a Finnországba vetődött magyart. S ami miatt úgy érzi, mintha hazai földön járna, testvérek között élne.

A finnek valamennyien szőke, kékszemű, középtermű emberek. Ahhoz a balti embertípushoz tartoznak, amelyből — az embertan legújabb kutatásai szerint — a magyarság legnagyobb százaléka is való. Ha Helsinki utcáin végigmegy az ember, mintha csupa ismerős, csupa szőke magyar jönne vele szemben. Mintha a magyarok közül a szőkét mind áttelepítették volna Finnországba. Nem csoda, ha a feleségemet mindenki finn nőnek nézte a rokon országban, s úgy beszéltek rólam az egész városban, mint arról a magyarról, áld Finnországban találta meg élete párját.

S én valóban úgy tapasztaltam, — már amennyire ilyenfajta tapasztalatokat az adott viszonyok közt egyáltalában szerezhettem — hogy a finn hölgyek minden hirtelen szőkeségük ellenére is éppoly eleven temperamentumúak, mint a mi magyar hölgyeink; tekintetük — az az ártatlan angyali kékség — éppoly melegen tud simogatni, mint a magyar nő szemevillanása; s éppannyi okosság, értelem, intelligencia, kedvesség és figyelmesség árad minden mozdulatukból, mint az életrevalóságával párját ritkító magyar asszony viselkedéséből.

A finn férfi viszont úgy tűnt fel nekem, mintha egész világ választaná el magyar testvérétől. A finn férfi nyugodt; egyenletes energiával, szívós akarattal végzi életfeladatát; nem siet, de el sem késik soha: egykedvű és békés; nehezen lelkesül, de ha egy eszme megfogta, egész életét annak szolgálatába állítja — póz és mellveregetés nélkül. Csupa olyan vonás, amely mi köztünk — hirtelen lelkesülő, de még gyorsabban kétségbeeső, zseniális sziporkázású, de hamar lehanyadó, a halálos szeretet és a még halálosabb gyűlölet közt hanykolódó magyar férfiak között — oly ritkán található fel.

FINNORSZÁG MA A NYUGALOM és a jólét hazája. S ezt nemcsak mi magyar vándorok vesszük észre első tekintetre, tudják ezt maguk a finnek is. A turkui egyetem egyik fiatal előadója mondta nekem:

— Én — hála Istennek — egész a legutóbbi időkig nem tudtam, mi a nyomor. Sohasem találkoztam vele, legfeljebb könyvekből, hírből ismertem. Saját szememmel akkor láttam először, amikor néhány hónappal ezelőtt Németországban jártam. Azóta tudom csak, mi az emberi nyomor.

A társaságnak egy másik tagja, a turkui egyetem finn nyelvészeti tanszékének professzora komolyan fűzte hozzá:

— Bizony, nem túlzók, ha azt állítom, hogy Finnország ma Európának leggazdagabb országa.

Ez nagyjában találkozott az én saját megállapításommal. Reánk, hajszolt idegzetű magyarokra gyógyító hatást tesz a megelégedett finn arcok látása. Az egyik Finnországba vetődött fiatal hazánkfia mesélte el egyszer nekem, milyen változást idézett elő lelkevilágában a finn szellemi légkör.

— A szüleim nagynehezen kitanítottak. De már egyetemi tanulmányokra nem gondolhattam, bár tanáraimtól is megcsodált nyelvtelenségem arrafelé húzott. Az apám így szólt hozzám, ahogy leérett-ségiztem: „Fiam, én most már nem gondolhatok tovább veled. Elég nekem az étellel birkózni amúgy is. Iparkodjál a magad lábán megállani“. S én — folytatta a finn révbe jutott magyar — elindultam világgá. A szerencse Finnország felé vezetett. Most bejárok a helsinki egyetemre, — tandíj nincs, behatási díjat is csak egyszer kell fizetni az egyetemi tanulmányok alatt — a mellett nyelvleckéket adok, írok egy-két újságcikket hébe-korba s kitűnően megélek. Eleinte — igaz — sok nyomorúsággal kellett megküzdenem, de az emberek arcáról tükröződő béke és nyugalom és emberszeretet már akkor kárpótolt mindenért. Otthon a hajszás élet előbb-utóbb az öngyilkosságba vagy valami más meggondolatlanságba sodor: itt idegeim meggyógyultak, s a boldogság is biztatón közelget felém. Egy-két év még és meg-nősülök. Feleségül veszem azt a kis finn leányt, aki első perctől kezdve mellettem állt, biztatott, bátorított s embert faragott belőlem.

Ez a történet jutott eszembe a finn professzor szavaira s így válaszoltam neki:

— Azt magam is jól látom, hogy Finnország sem anyagi, sem lelki nyomort nem ismer. Azt sem vettem soha komolyan, ha a finn lapok a munkanélküliség növekvő méreteiről s a megoldás módozatairól

számolnak be. Ez itt csak múló divat, nem a nyomor kopogtatása. Egyet azonban nem értek. Honnan ez a nagy jólét, mikor Finnország csupa kopár szikla vagy pedig tó és mocsár. A főzelék itt díszes üveg-házi növény, a silány gabona és az igénytelen burgonya is csak itt-ott tud megteremni. S a föld méhéből sem özönlenek elő a rejtett kincsek: Finnországnak nincsenek aranybányái, nincsenek gyémántmezői, még csak vasa és kőszene sincs. Honnan hát ez a jólét, amely nem ismer éhséget és rongyosságot, rablást és gyilkolást, munkanélküliséget és kíméletlen túlekedést?

És a komoly finn professzor megmagyarázta a finn gazdagság titkát. Finnország hatalmas területe erdőségekkel van borítva. Ha csak egy négyzetméternyi szigetecske emelkedik ki a tóból vagy tengerből, az már fával van benőve. A legkopárabb sziklán is megveti lábát az örökzöld fenyő: szétereszti gyökereit, hogy a sziklahasadékban meggyülemelő vékony talajrétegben megkeresse a táplálékát. Idáig én azt hittem, hogy a fenyves Finnországnak csak költői pompája, pompázó ünnepi ruhája, amely arravaló, hogy regéket susogjon a finn paraszt leikébe: rejtelmes regéket a világ teremtéséről; az agg Váinámöinen lantosról és bájos szerelméről, Ainóról; Sampóról, az öldöklő hadi szerszámról és a Kalevala sok más édes-bús történetéről. Pedig a finn erdő nemcsak költőiség, nemcsak muzsika, nemcsak üzenet a múltból, hanem a mellett kézzelfogható valóság, anyagi érték. Ez adja a finnek szellemi frissességét, acélosságát, de anyagi erőit is.

Kiirthatatlan rengetegek szolgáltatják a finneknek a fát. S a finn életrealitás — amely virágzó kultúrát teremtett a jég és a hó és a dermedt hideg hazájában — sokféleképpen értékesíti a mesélő erdőt. Nemcsak tüzel a fájával, nemcsak villaszerű lakóházait építi belőle, hanem modem felszerelésű gyáraiban rengeteg mennyiségű és elsőrendű minőségű papirost gyárt belőle. S az óriási méretű úszó faalkotmányok, a finn hajók, a földgömb túlsó felére is elszállítják a jó és olcsó finn papirost. Hatalmas papírkivitelük van a finneknek Ausztráliába és Dél-Amerikába, s ami még ennél is többet mond: a nagy angol napilapok finn papiroson jelennek meg.

És a békének meg a munkának erre az istenáldotta országára előreveti sötét árnyékát az orosz kolosszus. Karjaidból, az orosz határok közt rekedt finn lakosságú földről és más területekről tömegesen úzik át az oroszok a békés finn polgárokat. Vagyonukból kiforgatják, földönfutóvá teszik őket. S a koldusbotra jutott karjalaiak és inkeriek az anyaországba hozzák el bánatukat és nyomorukat.

S Finnország felett hétről-hétre megjelennek a szovjet repülőgépei. Nyugodtan cirkálnak a magasban, kényelmesen végzik megfigyeléseiket s a maroknyi finn nép megremeg: „Mi lesz, ha egyszer az orosz kolosszus megindul?”

Ez az egyetlen felhő, mely a finn szabad eget elhomályosítja s mint sötét gond ráveti árnyékát a szabadság és jólét áldásait élvező lelkekre. Mit is tehet egy három és félmilliónyi békés, finom kultúrájú nép az elvadult indulatú, megnőtt étvágyú orosz szovjettel szemben? í

A harcban ugyan sohasem voltak a finnek utolsók. Ott voltak ők már történelmünk kezdő századaiban a vakmerő északi vállalkozók,

a déli országok békésebb lakosait ijesztgető vikingek közt. Aztán a finn harcosok, a hírhedt hakkapeliták harci kiáltását századokon keresztül visszhangozták a csataterék: „Hakkaa páälle! Üsd a fejét!“ S a százados rabszolgasors sem tudta északi testvéreinket szolgálalkívő formálni. Jogaikért sikraszálltak a svéd uralommal szemben éppúgy, mint a legújabb időkig tartó orosz elnyomással szemben. A finn földön örökös csaták dúltak. Hódítók és kalandorok mindig szabad prédának tartották ezt a becsületes népet. Az örökös vérhullásban azonban a finn izmok megacélozódtak, a finn akarat megedződött, a finn munkabírási megsokszorozódott. A vére hullott, a vagyona martalócok prédájává szóródott: de a lelke befelé fordult, megnemesedett, őrizte, ápolgatta a saját leikétől lelkezett kultúrát s erőt merített belőle a fel-támadásra. A világháború és az orosz kommunizmus vérzivatarjai közt átlopta fiait német földre, hogy tanulják, gyakorolják a kardforgatás és a haditudomány mesterségét, a szabadságért való fegyverfogás hitét és tudományát. S az ország reménye visszatért az alkalmas órában. Német fegyverrel, finn hittel üzték ki az országból a vörösöket, s megteremtették a szabad, a művelt, a modern Finnországot.

S a vörös madár most újra megjelenik, vészjóslóan cirkál a finn szabad égen.

A karjalaiak és inkeriek szünetlenül csak jönnek Oroszhon felől. Hozzák a szolgaság, a megbecstelenítés, a nyomor üzenetét.

A finn nép azonban nem esik kétségbe, csak az elszántsága válik törhetetlenebbé. Még csak az sem hajtja a kétségbeesés karmaiba, hogy a Nemzetek Szövetségéhez küldött panasziratok az irattár feneketlen mélységeibe temetődnek. Épít nyugodtan tovább.

S az a nép, amely olyan mély népi kultúrával bír, amely a maga sajátos értékeit úgy megbecsüli; amely a legszélesebb néprétegek jólétét tűzi ki az államélet főcéljául; amely nem ismer más rangfokozatot polgár és polgár közt, csak a készütség és a rátermettség fokozatát: amely a hivatali gépezetet nem a becsületes élet hátráltatójával eszelte ki, hanem a becsületes élniakarás segítőjévé; amely a tőke fölöslegeiből nem félisteni hatalmasságokat teremt, hanem visszaadja a népnek a kultúra áldásaiban: az a nép nyugodtan építhet tovább a béke eszközeivel. Mert a lélek műveltsége hatalmasabb hatalom a dübörgő tankoknál és a mérgező bombáknál s a szellemi fölény csak ideig-óráig heverhet porban a vad erőszak lábai alatt.

Sohasem fogom elfelejteni a finn államfővel, Svinhufvud köztársasági elnökkel való első találkozásomat. A helsinki nagypiac mellett vivő gyalogúton haladt gyűrött ruhában, közönséges aktatáska a hóna alatt. S a járókelők nem álltak meg csodálkozva. Népcsődület sem támadt: mindenki természetesnek találta, hogy az állam első embere szürkén, hétköznapi egyszerűséggel végezze a rábízott feladatot.

Vagy itt egy másik eset. Egy társaságban egyszer nekem estek olyanok, akik már némileg belekóstoltak Magyarországba, s meginterpelláltak, hogy honnan lehet azt tudni, melyik magyar úrnak milyen címzés jár: ki a tekintetes, ki a nagyságos, ki a méltóságos, ki a nagyméltóságú stb. S bizony erre csak azt felelhettem, hogy ez eléggé

bonyolult dolog. Hogy tévedni csak a felfelé való kikerekítés irányában szabad esetleg. Különbözik pedig minden egyes emberről egyenként kell megjegyeznünk azt, hogy az illető uraság éppen méltóságos úr, nem pedig nagyságos és még nem nagyméltóságú. Olyanféleképpen, mint ahogy a német főnévvel egyszerre kell megtanulnunk, hogy melyik névelő jár neki, a der, a die vagy a das ... Be kell vallanom, ez a magyarázatom egy cseppet sem nyugtatta meg és elégítette ki hallgatóságomat. Furcsállóan csóválták fejüket, mintha azt gondolták volna: „Hát az ősi magyar kultúra még mindig ilyen gyermeki csecsebecséken kapkod? Hát nem egyszerűbb, hát nem emberségesebb az, ha mindenkit egyformán csak az „úr“ — herra — vagy az „aszszony“ — rouva — szóval titulálunk?“

Egy más alkalommal meg azt tudakolták tőlem, mi az a protekciórendszer, amelyről mindössze annyit tudtak, hogy az az ezeréves magyar műveltségnek valami nem egészen érthető irracionális tényezője. Valami olyan magyar specialitás, amelynek híre még hozzájuk, a finn rokonok fülébe is eljutott. Megvallom, nem kis szégyenkezéssel mondtam meg röviden a szó magyar értelmét. Olyasmint, hogy hivatalba, állásba nálunk könnyebben kerülhet az, akinek érdekében a méltóságos nagybátyja vagy a kerület befolyásos képviselője vagy valami szegről-végről rokonnak felismert aktív miniszter szól egy-két jó szót az alkalmazó hatalmasságok előtt.

— Dehát, édes Istenem, mire valók akkor a végzettséget, felkészültséget igazoló oklevelek, bizonyítványok? — kérdezték jámbor finn barátaim kétségbeesve.

Valami tréfás felelettel ütöttem el a dolgot. Olyasmivel, hogy azért nem kell ezt a protekciórendszert tragikusan venni. Hiszen vannak alóla kivételek is, olykor a bizonyítványokat is előszedik, s aztán a legújabb időkben a javulás határozott jelei mutatkoznak már...

S hadd szóljak még néhány szót a finn művelődésnek, a finn életberendezésnek egy eléggé nem méltányolható oldaláról. Arról, hogy Finnország a tanulmányi és kutató ösztöndíjak, az iskolák és a népművelés, a tudományos társaságok és tudós alapítványok hazája. El lehetne-e nálunk képzelni azt például, hogy fiatal tudóst öt hosszú esztendőre hatalmas pénzsegéllyel kiküldjön idegenbe valamelyik tudós társaság; hogy kutatásainak, gyűjteményeinek feldolgozására azontúl is egy emberéleten keresztül ösztöndíjat folyósítson; hogy mellé segítségül háromszáz pengő havi fizetéssel állandó munkaerőt rendeljen? S még különösebben hangzik előttünk az egész, ha megtudjuk, hogy ezek a társaságok túlnyomórészt magánemberek adományából, alapítványaiból tartják fenn magukat. Finnországnak a mellett két magánegyeteme is van: a turkui finn egyetemet és a svéd akadémiát abból az alapból tartják fenn, amelyet egyes lelkes egyének közadakozásból gyűjtöttek. S végül meg kell még említenem egy dolgot. Talán az egész világon példátlanul álló eset az, hogy Finnországban egy-két évtizeddel ezelőtt egy Szótár-Részvénytársaság alakult magántökekből azzal a céllal, hogy a finn népnyelvnek hihetetlenül gazdag szókincsét óriási apparátussal összegyűjtse, feldolgozza és hatalmas kötetekben kiadja.

Amelyik nép így építi a jövőjét, ilyen egyszerűséggel, ilyen embe-riességgel, ilyen hittel és magabizással, saját értékeinek ilyen megbecsülésével, annak nincs oka megijedni egy megvadult hatalom berregő repülőgépeitől. Annak fiai meg fogják állani helyüket akkor is, ha eljön a veszedelem, a leszámolás órája. Mert ott mindenkit az isteni elrendelés, az egyéni szorgalom és a nép iránt való szeretet állított a maga helyére.

MÁR HIDEG ŐSZIESRE fordult az idő, amikor ez év augusztusának második felében búcsút mondtunk Finnországnak. Az ősrégi Turku-ban, a régebbi fővárosban, hol a nyarat töltöttük, még egyszer ellátogat-tunk a szívünkhöz nőtt helyekre. Kicsónakáztunk Ruissalo szigetére, ahol annyiszor strandoltunk a forró júniusi napokban. Sóvárgó lélek-kel tekintettünk végig a Turku előtt húzódó vadregényes szigetvilágon: a csónak- és hajókirándulások friss emlékei elevenedtek fel lelkünkben. Meglátogattuk a turkui várat, amelyben pompás történelmi múzeum van elhelyezve, s belekémleltünk a várfalokról aláásító rozsdás ágyú-csővekbe. Búcsút intettünk a regényes Aura-folyónak, a két parton sorakozó szebbnél-szebb csónakoknak s a partot szegélyező öreg fák lombjainak. Istenhozzádot mondtunk az évszázados dómnak, viharos századok tanújának. Érzékenyen búcsúztunk a Puolalan-puisto — Lengyel-park — padjaitól, ahol annyi édes gondolat szövődött szí-vünkben.

Másnap, vasárnap délután már robogott is velünk a gyorsvonat Helsinki felé.

A rohanó erdők mintha búcsút suttogtak volna. A tovasuhanó színes faházacskák mintha marasztaltak volna. S mintha száz meg száz kilométer távolságból is láttuk volna még ott maradt barátainkat, amint szomorúan, könnytől csillogó szemmel búcsút intettek a messze idegenbe eltűnő magyar testvéreknek.

És Helsinki lázas lüktetését, a büszke kőpaloták magasba merevedését, a meztelen szobrok művészi báját mohón itta magába még egy-szer egész valónk. S míg ködbe nem veszett szemünk előtt Észak fehér városa, addig mindig néztünk visszafelé bánatosan, elfogódott szívvel a délre kanyarodó hajóról.

Észtországban még kísért bennünket egy darabig a finn szó. Az észtek beszédéből ugyanis még kiértettünk egy-egy finnes hangzású kifejezést. De aztán vége lett ennek is. S amikor Lengyelország poros síkságain keresztül vágatott velünk a robogó masina, amikor Cseh-ország piszkos állomásain át mindjobban távolodtunk a bűvös Észak-tól: valami bús honvágy vett erőt rajtam. Honvágy a dallamos finn nyelv után, amely kiváltképpen a nők ajkán úgy zeng, mint a hegedű és a gordonka szava; honvágy a tisztaság hazája után, az egyéni és a közéleti tisztaság levegője után.

PAPP ISTVÁN